

Любі друзі! Багато народів захоплюються героїзмом і мужністю українського народу. Тож, ми вже зараз повинні працювати для відбудови, щоб і надалі прославляти нашу неймовірну Батьківщину.

Знання - це наша сила!

Коли лунає сирена-направляйтесь в укриття! Бережіть себе!

Урок № 27

Дата: 08.12.2022

Тема: Світові релігії

Мета: охарактеризувати світові релігії; розвивати аналітичне мислення, професійні навички, пам'ять, мислення; виховувати інтерес до спеціальності.

Хід уроку:

Християнство виникло в I столітті нової ери на території Східної частини Римської імперії, в Палестині. Нова ера і починає свій відлік з часу народження Ісуса Христа. Ще до виникнення християнської релігії в Римській імперії в елліністичну добу найбільш популярними були культу богів-спасителів, які перемагали смерть і здатні були дарувати безсмертя тим, хто вірив у них, які буцімто з'явилися на землю, знищуючи зло та несправедливість. У деяких східних країнах здавна існували також культу богів-страждальців, котрі вмирили і знову воскресали. Вже з II ст. до н.е. в стародавні міфи про помираючих та воскресаючих богів люди почали вкладати новий зміст - обіцянку вічного загробного життя. Такі боги були найбільш шанованими, верховними, а то й взагалі єдиними.

Широке розповсюдження в Римській імперії, особливо з I ст. н.е., отримав культ іудейського бога Яхве. До початку сучасного літочислення в Іудеї склалася велика релігійна література, яка називалась Торою, або законом, Священним писанням. Священні книги містили віровчення, яке базувалось на очікуванні пришествя Месії-Спасителя. Для євреїв це очікування спасителя зробилось наріжним каменем релігії. Християнство зароджується як одна з течій, сект в іудаїзмі. Разом з тим, християнство засвоїло та переосмислило давньосхідні релігії та деякі світоглядно-філософські погляди.

Особливо помітний вплив на основи християнського віровчення мали філософські погляди Філона Олександрійського (25 р. до н.е. - 50 р. н. е.) та етичні погляди римського філософа-стоїка Сенеки (4 до н.е.- 65 н.е.). Філон вважав, що Бога як творця всього суцього можна пізнати тільки через Логос - Слово; він вчив про природжену гріховність людей, про необхідність каяття. В основі ж етичного вчення Сенеки - думка про покірність долі, яка породжує незворушність духу, про добродійність як єдину мету людських прагнень, про смерть як позбавлення від турбот сьогодення. Головним для будь-якої людини Сенека вважав досягнення свободи духу за допомогою усвідомлення божої необхідності. Якщо ж свобода не буде витікати з неї, вона виявиться рабством. Тільки покора долі породжує незворушність духу, совість, моральні норми, загальнолюдські цінності.

Християнству також були співзвучні ідеї Сенеки про швидкоплинність та оманливість чуттєвих задовольень, турботу про інших людей, самообмеження в користуванні матеріальними благами, скромність та поміркованість у повсякденному житті, недопущення розгулу пристрастей, руйнівних для суспільства та людини. У своїй моральній проповіді Сенека закликав створювати особливу співдружність людей, вільних від усіляких пристрастей та потреб, справжніх господарів самих себе, які підкоряються провіденціальному устрою світу. Християнству імпонували сформульовані Сенекою

принципи індивідуальної етики: особисте спасіння вимагає суворої оцінки власного життя, самовдосконалення, отримання божого милосердя. Таким чином, стоїцизм надав християнству певну систему моральних цінностей.

Розповсюдження християнства серед народів Римської імперії було обумовлене також і соціальними передумовами. Свідомість її населення була підготовлена до сприйняття цього віровчення: християнству передували повний крах світових порядків, і воно було вираженням цього краху. Саме до середини I ст. в соціальних низах зростає незадоволеність правителями Риму. Християнство в Римській імперії спочатку сприймалося більшістю людей як форма соціального протесту. Воно пробуджувало віру в заступника, здатного приборкати несправедливість з боку влади, ствердити ідею рівності, спасіння всіх людей, незалежно від їх етнічної, політичної та соціальної приналежності.

Викриття зіпсованості світу, його гріховності, обіцянка його спасіння та встановлення царства миру та справедливості - ось соціальні ідеї, котрі приваблювали на сторону християн сотні тисяч, а пізніше й мільйони послідовників. Вони давали надію на заспокоєння усіх страждених. Саме цим людям, як впливає із Нагорної проповіді Ісуса, передусім було обіцяно Царство Боже: ті, хто тут останні, там будуть першими; ті ж, хто тут перші, там стануть останніми. Страшний суд здійсниться, і усім відплатиться за їх справи.

Християнство розглядає історію як односпрямований, неповторний процес, що скеровується Богом: від початку - створення до завершення - приходу Месії і Страшного суду. Зміст цього процесу складає драма людини, що впала в гріх, відпала від Бога, врятувати яку може тільки милість божа, яку вона може отримати тільки у вірі в Спасителя та церкву, яка є носієм цієї віри. Тому святе писання християн - Біблія - це розповідь про те, як Бог шукав Людину, це промова Бога, яка звернена до людей. У ній до Старого заповіту (священної книги послідовників іудаїзму) доданий Новий заповіт, у який входять чотири Євангелії, Діяння апостолів, Послання апостолів до християнських громад, Апокаліпсис, або Одкровення Святого Іоанна Богослова. Всі ці твори вважаються "богодухновенними", тобто, хоча й написані людьми, але за навіянням Святого Духу.

Спочатку не існувало єдиного загально визнаного вчення про Христа, однак поступово воно формується, і по мірі створення організаційних форм складається церква як організація, яка об'єднує на основі загального віровчення та культу прихильників нової релігії та священнослужителів. Ідеологічною основою утворення християнських об'єднань виступив універсалізм релігійної проповіді - звернення до всіх людей, незалежно від етнічної, релігійної, класової приналежності: перед Богом усі рівні. Таким чином, формуються первісні осередки християнської церкви - Екклесії (грецьк. - збори). Професійні священнослужителі з'являються у II столітті, вони спочатку обирались на певний строк, а потім - довічно.

Ранньохристиянський культ був досить простим, обрядів майже не було. Поступово сформувалися таїнства, першими з яких вважалися таїнства хрещення та причащення. Необхідним елементом християнського обряду стало поклоніння хресту, який став священним символом вічного життя та позбавлення страждання.

Повне оформлення християнських общин в єдину централізовану організацію - церкву здійснюється в результаті двох взаємопов'язаних один з одним процесів: канонізації віровчення та культу і перетворення християнства спочатку в 313 році в дозволена, а у 324 році - державну релігію Римської імперії. Основні положення християнського віровчення -

дванадцять догматів і сім таїнств - були прийняті на першому (Нікейському) соборі 325 року та на другому (Константинопольському) соборі 381 року.

Ставши державною релігією Римської імперії, християнство в добу її розпаду розповсюджується разом з греко-римською культурою на германців та слов'ян. До X століття майже вся Європа стала християнською. І лише іслам, який виник у столітті, став на шляху подальшому поширенню християнства до країн Сходу.

Центральна концепція всього християнства - ідея гріховності людини та ідея спасіння. Усі люди грішні перед Богом, і саме це урівнює їх: греків та іудеїв, римлян та варварів, рабів та вільних, багатих та бідних. Очиститись від цього гріха люди можуть лише тоді, коли усвідомлять, що грішні і спрямують свої думки на очищення від гріхів, якщо повірять у великого божественного Спасителя, який був посланий Богом на землю і прийняв на себе гріхи людські. Ісус Христос своєю смертю спокутував ці гріхи та вказав шлях до спасіння. Цей шлях - віра у всемогутнього єдиного в трьох іпостасях Бога, благочестиве життя, покаяння в гріхах і надія на царство небесне після смерті.

Уже на початку V століття після поділу Римської імперії на Східну та Західну почався процес розколу християнства на два основних напрямки - православ'я та католицизм. Східна Римська імперія після цього проіснувала ще близько тисячі років, а Західна імперія припинила своє існування в середині V століття. Тому Константинопольський патріарх здійснював своє церковне керівництво в державі з централізованим управлінням, а Папа римський - там, де була низька дрібних держав.

Незважаючи на різницю становища, кожна з цих церков у своїх офіційних документах іменувала себе " вселенською". У середині IX ст. мав місце конфлікт між папством і патріархією, котрий поглибив церковний розкол. У 1054 році відбувся остаточний розкол, який залишається в силі й досі, хоча через 900 років римський папа Павло УІ та Константинопольський патріарх Афінагор I зняли взаємні анафемі з обох церков.

Зараз у світі нараховується п'ятнадцять автокефальних самостійних православних церков: Константинопольська, Олександрійська, Антиохійська, Ієрусалимська, Російська, Грузинська, Сербська, Болгарська, Кіпрська, Грецька, Румунська, Албанська, Польська, Чехословацька, Американська. Існують також автокефальні православні церкви, які ще не отримали канонічного дозволу на автокефалію від Вселенського Патріарха. Це дві українські церкви - Українська Автокефальна Православна Церква та Українська Православна Церква - Київський Патріархат, а також Македонська Православна Церква, Французька Православна церква та деякі інші. Православні називають себе православними, тому що визнають істинними лише ті положення віровчення, які були затверджені першими сьома Вселенськими соборами.

Для всіх православних церков є спільними віровчення, культ, канонічна діяльність. Основу православного віровчення складає Нікео-Цареградський символ віри, прийнятий на перших двох Вселенських соборах. Православні вірять у єдиного Бога, який створив увесь світ, у тому числі і людину. Цей Бог являє собою тотожність трьох рівноправних іпостасей: Бога Отця, Бога Сина, Бога Духа Святого. Вірять у первородний гріх, який здійснили перші люди Адам та Єва. Вірять у друге пришестя Христа - Бога Сина, який прийняв людський образ, народившись шляхом непорочного зачаття від Діви Марії та добровільно приніс себе в жертву за гріхи людства (був розп'ятий на хресті і на третій день воскрес, а після 40 днів вознісся на небо), який прийде знову вдруге раз в силі та славі, щоб судити живих і мертвих та встановити своє вічне царство як на землі, так і на небі, в якому праведники будуть блаженствувати, а грішники вічно мучитися. Православні вірять у безсмертя душі, в

існування пекла та раю. За православною вірою досягти спасіння можна лише в рамках церкви, яка являється містичним тілом Ісуса Христа, посередником між Богом та людиною. З догматичним віровченням тісно пов'язана система культових дій. Основу цих культових дій складають головні обряди - таїнства, у яких "під видимим образом передається віруючим невидима божественна благодать". Православні визнають сім таїнств: хрещення, причащення (євхаристія), покаяння (сповідь), миропомазання, шлюб, соборування, священство. Окрім таїнств, православна культова система включає в себе молитви, поклоніння хресту, іконам, реліквіям, мощам та святим.

Урок № 28

Дата: 08.12.2022

Тема: Світові релігії

Мета: охарактеризувати світові релігії; розвивати аналітичне мислення, професійні навички, пам'ять, мислення; виховувати інтерес до спеціальності.

Найбільшою за кількістю прихильників гілкою християнства є католицизм. У цілому католицизм поділяє з православ'ям основні положення віровчення та культу, догмати та таїнства. Але якщо православ'я визнає рішення лише перших семи Вселенських соборів, то католицизм продовжує розвивати свою догматику і на наступних соборах:

- у 589 році католицька церква вносить доповнення до символу віри у вигляді догмату про філіокве (у перекладі - і від сина), який стверджує, що Святий Дух сходить не лише від Бога Отця, але і від Бога Сина;
- у 1439 році був прийнятий догмат про чистилище, де перебувають душі грішників, які не обтяжені смертним гріхом, вони горять там в очищаючому вогні. Доля душі в чистилищі може бути полегшена, і термін перебування її може бути скорочений "добрими справами" - молитвами, богослужіннями в пам'ять про померлого, а також пожертвуваннями. З цим догматом тісно пов'язане вчення про запас добрих справ, яким церква може розпоряджатися за своїм бажанням, що в кінцевому підсумку призвело до практики продажу індульгенцій;
- у 1854 році папа Пій I проголосив догмат про непорочне зачаття Діви Марії, що відображає особливе шанування Богородиці - Матері Ісуса Христа - Діви Марії;
- у 1870 році був прийнятий догмат про непогрішимість Папи Римського, згідно з яким в усіх офіційних документах, у публічних виступах вустами Папи промовляє сам Бог. Папа Римський проголошується намісником Христа на Землі, спадкоємцем першого римського єпископа - апостола Петра;
- у 1950 році папа Пій XII затвердив догмат про тілесне вознесіння Богоматері, а 1954 році було встановлено спеціальне свято, присвячене "королеві небес".

Важливою відмінністю католицизму від православ'я є соціальний стан священників. У православ'ї духовенство поділяється на дві категорії: чорне - ченці та біле - священнослужителі, які не прийняли обітницю безшлюбності. Вищими посадовими особами в православ'ї, починаючи з єпископів, можуть бути лише ченці. На відміну від православ'я, в католицизмі з XI століття діє целібат - обов'язкова безшлюбність духовенства. Своєрідність католицизму проявляється не лише у віровченні, але й у культовій діяльності, у тому числі і в здійсненні семи таїнств. Так, наприклад, таїнство хрещення здійснюється шляхом обливання водою, а таїнство миропомазання називається конфірмацією, і здійснюється вона над дітьми та підлітками у віці 7-12 років.

Різниться і процес богослужіння. На відміну від православного храму, в католицькому присутній музичний супровід: звучить орган або фісгармонія. Католицька меса носить

більш пишній, святковий характер, у якому використовуються всі види мистецтв для впливу на свідомість та почуття віруючих.

Якщо в православному храмі переважають живописні твори - ікони, а вівтар відгороджений від основної зали спеціальною спорудою - іконостасом, то в католицькому - скульптурні зображення, а вівтар відритий для всіх.

Організація та управління Римською католицькою церквою здійснюється через міжнародний центр управління - Ватикан та главу Католицької церкви - Папу Римського, який обирається конклавом (колегією кардиналів) довічно із середовища вищого духовенства.

На сучасному етапі католицька церква проявляє широку суспільно-політичну активність на основі своєї соціальної доктрини. Суттєве місце в ній належить песимістичній оцінці стану сучасної цивілізації, як такої, що переживає глибоку духовну і матеріальну кризу. Це проявляється у так званих глобальних проблемах, передусім екологічних, широкому розповсюдженні ідеології споживання, рабської залежності людини від матеріальних потреб і різноманітних речей, що відволікають її від спасіння душі.

Третьою крупною гілкою християнства є протестантизм, який виник внаслідок другого найбільшого розколу в християнстві всередині самої Римської католицької церкви. Виникнення протестантизму пов'язане з розвитком широкого релігійного, соціокультурного і суспільно-політичного руху XVI-XVII століття, що отримало назву Реформація. Вона проходила під гаслом виправлення католицького віровчення, культу та організації в дусі первісних євангельських ідеалів.

Благочестивим, зорієнтованим на глибокий внутрішній зв'язок людини з Богом віруючим католикам було боляче спостерігати за багатством, розкішшю, розпустою серед високопоставленого духовенства, що мали величезні прибутки від своїх земельних володінь, вели бездіяльне, розгульне життя. Повсюди процвітала практика продажу індульгенцій - особливих грамот, скріплених папською печаткою, які давали прощення вчинених злочинів та гріхів і обіцяли доступ у рай всякому, хто міг за це заплатити. Падіння моралі представників католицької церкви того часу знайшло сатиричне відображення у творі Дж. Боккаччо "Декамерон".

Реформація носила в основному антифеодальний характер, прийнявши форму боротьби проти католицької церкви як головної ідеологічної опори феодалізму. Хоча духовні вожді Реформації - М. Лютер у Німеччині, Ж. Кальвін у Швейцарії - у проповідуваних ними протестантських ученнях не виходили за рамки християнської релігійності і навіть виступали проти світських тенденцій розвитку культури того часу.

Реформація почалася в Німеччині з виступу Мартіна Лютера проти теорії та практики торгівлі індульгенціями. 31 жовтня 1517 року він опублікував у Віттенберзі 95 тез проти влади церкви. На противагу пануванню церковної ієрархії та Священного Переказу Лютером було висунуте гасло про відродження традиційної ранньохристиянської церкви та авторитету Біблії - Священного писання. Він переклав Біблію німецькою і кожний віруючий отримав можливість познайомитися з її текстами і тлумачити відповідно до свого розуміння. Лютер відкинув панування церковної ієрархії над світською владою і висунув ідею підкорення церкви державі. Течію Реформації, яку очолив М. Лютер, отримала назву лютеранства. У першій половині XVI ст. реформаційний рух став швидко поширюватися за межі Німеччини, і найбільшим центром Реформації в цей період стає Швейцарія, зокрема міста Женева та Цюрих, де діяли Ж. Кальвін і У. Цвінглі. На базі релігійного вчення Кальвіна виникає особливий різновид протестантизму - кальвінізм. Кальвін розробив вчення про

абсолютну визначеність, за яким усі люди, відповідно до непізнаної божої волі, поділяються на обраних та засуджених. Ані вірою, ані добрими вчинками людина не може нічого змінити у своїй долі. Обрані визначені для спасіння, знедолені - для вічних мук.

У Великій Британії в 1534 р. парламент проголосив незалежність церкви від Папи римського та оголосив главою церкви короля Генріха VIII. Були закриті всі монастирі, а їх майно конфісковано на користь королівської влади. Але при цьому було оголошено про збереження католицьких обрядів та догматів. У результаті боротьби англійської влади з Римським папою було знайдено компроміс, на основі якого в 1571 році парламентом був прийнятий символ віри і, таким чином, сформувалась третя крупна різновидність протестантизму - англіканство.

Ідеологи Реформації висунули положення, котрі фактично заперечували необхідність католицької церкви з її ієрархією. Це ідеї про "виправдання лише вірою" без посередницької ролі духовенства у спасінні віруючого, про священство усіх віруючих, вимога "дешевої церкви", заперечення права церкви на землю та ін. Єдиним джерелом релігійної істини оголошувалось Священне писання. Головна ідея тез Лютера полягала в тому, що все життя віруючого повинне бути поканням, і немає необхідності в особливих вчинках, ізольованих від звичайного життя. Людина не повинна, як чернець, бігти від світу, а, навпаки, їй належить сумлінно виконувати своє земне покликання. Усяке заняття, якщо його користь не викликає сумнівів, може розглядатися як свята справа. Це корінне переосмислення покання привело до формування нової, підприємницької етики: одержання прибутку визнавалось богоугодною справою, якщо вона здійснюється без лихварських хитрощів, за умови помірності у споживанні, чесності в ділових відносинах і неодмінному інвестуванні нажитого багатства у розвиток справи. На думку відомого німецького мислителя ХХ століття Макса Вебера, утвердження цих нових норм і цінностей, що визначили " дух капіталізму", відіграло вирішальну роль у становленні капіталістичних відносин.

Протестантизм, відкинувши догмат про рятівну роль церкви, спростив культову діяльність. Богослужіння зводиться, головним чином, до молитви, проповіді, співу псалмів, гімнів та читання рідною мовою Біблії. Із семи таїнств залишилися лише два: хрещення та причащення. Відкинуті молитви за померлих, поклоніння святым та численні свята на їх честь, шанування мощів та ікон. Релігійні споруди - храми, молитовні будинки звільнені від зайвого оздоблення, від вітарів, ікон, скульптур, немає дзвонів.

Таким чином, протестантизм з самого початку свого існування розділювався на низку самостійних течій - лютеранство, кальвінізм та англіканство. Пізніше виникло багато сект, деномінацій. Цей процес продовжується і в наші дні, виникають секти, деякі з них переходять у стадію деномінацій, набувають характеру церкви як, наприклад, баптисти, методисти, менноніти, адвентисти, п'ятидесятники, свідки Єгови та ін. Найпоширенішим видом протестантизму є баптизм.

У цілому вчення всіх протестантських церков і сект концептуально відповідають загальноприйнятій християнській догматиці. Актуальною проблемою в сучасному релігійному світі є екуменізм - рух до єднання і міжконфесійного миру.

Питання для самоперевірки:

1. Що таке християнство?
2. Як розвивався християнство ?
3. що таке протестантизм?

Домашнє завдання: законспектувати матеріал з теми та дати відповідь на питання для самоперевірки

Рекомендована література: Волович В. І. Соціологія : підручник. - К: ЦУЛ, 2019; Юрій М. Ф. Соціологія : підручник / М. Ф. Юрій. – Київ: Кондор, 2019

Шановні учні! Нагадую, що на виконанні вами завдання чекає моя електронна пошта: kvasha.n.v@gmail.com або Вайбер чи Телеграм за номером: 093-74-98-200, але не пізніше 20:00